

THE DOUBLE-PREDICATE AND THE COMPLEX NOUN PREDICATE: A ZONE OF SYNCRETISM

The paper deals with the describing a zone of syncretism between two grammamas of the formal-syntactic predicate category – a double-predicate and a complex noun predicate. This zone includes verbs, which can be as a complete component in a structure of a double-predicate so a copula in a structure of complex noun predicate. These are the verbs with the semantic of standing, change of standing, position and movement. The connection of the double-predicate's transition to the complex noun predicate's sphere with the semantic shifting is cleared up. The background of the shifting may be in the semantic structure of these verbs as one of their lexical meaning and also it may be stimulated because of the distributive factors. These verbs' meanings, that are close to copula *бути*, are characterized. These verbs' capacity of transition to a copula depends on the grammatical category of aspect. Lexical expression of a subject, lexical-grammatical particularity of a pre-verb component and semantic of adverbial members of a sentence are distributive factors, that stimulate the the double-predicate's transition to the complex noun predicate's sphere. There is double-predicative syntactic connection in the sentences with a double-predicate, because a subject connects with the both components of a predicate. There is single predicative syntactic connection in the sentences with a complex noun predicate, because a copula and an adjective or its equivalent function as the only component, whereas a copula is a syntactic analytical morpheme.

Key words: double-syntactic connection, double-predicate, complex noun predicate, copula, duplexive, syncretism, syntactic homonymy.

УДК 811.161.2'373.611

Т. І. Крупеньова,
к. філол. н., доц.,
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,
доцент кафедри української філології і МНФД

ФУНКЦІОНУВАННЯ СКЛАДНИХ СЛІВ У РОМАНІ Ю. АНДРУХОВИЧА «ДВАНАДЦЯТЬ ОБРУЧІВ»

У статті розглянуто структурно-семантичні особливості складних слів у романі Юрія Андруховича «Дванадцять обручів». Досліджено основні типи утворення складних іменників, прикметників та прислівників.

Ключові слова: складні слова, композити, юкстапозити, аббревіатури, словотворення.

Словотворення – одне з найбагатших джерел поповнення лексичного складу мови. Воно органічно пов'язане з живими процесами розвитку лексики. Серед новоутворень складні слова – ці особливі за певними ознаками складні номінації – охоплюють досить об'ємний і всезростаючий шар лексики сучасної української літературної мови. Вони позначені цілком очевидними й специфічними семантико-структурними ознаками, певними своєрідними умовами й особливостями функціонування. Утворення складних слів в українській мові шляхом складання основ і цілісних слів виявилось особливо продуктивним в останні десятиліття. Це пояснюється тим, що за багатьох комунікативних ситуацій справді з'являється потреба у висловленні двох ідей однією лексемою, словом. У теорії складного слова й дотепер немало суперечливого, неузгодженого. За останні десятиріччя з'явилося немало праць, у яких уточнюється методологія й техніка дослідження складних слів, зокрема, в українській та інших літературних мовах; все повніше кваліфікуються різні типи й засоби формування композитів. Помітне місце в мовленні художнього стилю посідають складні слова. Не так давно Н.Ф.Клименко зазначала, що такі лексеми становлять 10 відсотків словникового складу української мови [5, с. 9]. Проте нині засвідчується зростання цих одиниць у нашій мові [1, с. 25], а за твердженням О.А.Стишова, «найактивнішим способом словотвору на сучасному етапі розвитку української мови (після суфіксації) є композиція» [4, с. 25]. Адже назви, утворені шляхом осново-, словоскладання чи скорочення слів, мають кілька вагомих переваг перед іншими номінаціями. По-перше, вони завжди коротші, ніж словосполучення, порівняння чи навіть речення, на основі яких будуються. По-друге, «за багатьох комунікативних ситуацій виникає необхідність у висловленні двох ідей однією лексемою, словом» [4, с. 26]. А звідси і впливає закон економії лінгвальної енергії. По-третє, складні слова порівняно з простими мають «більші стилістичні можливості, більшу пізнавально-оцінну силу, більшу понятійну й естетичну місткість» [5, с. 25]. В українському мовознавстві є чимало праць, присвячених вивченню складних слів. Серед них можна виділити ті, у яких розглядається питання історії виникнення та формування композитів (М.Я.Плющ, П.П.Плющ, с. П.Самійленко, І.Й.Тараненко, В.В.Німчук, В.М.Ліпич), структури, морфемної будови, семантики, процесів творення цих одиниць, статусу юкстапозитів (М.Т.Чемерисов, І.І.Ковалик, Н.Ф.Клименко, Л.Є.Азарова, К.Г.Городенська, Н.С.Родзевич, В.О.Горпинич, Є.А.Карпіловська, А.М.Нелюба та ін.), складної термінології (М.П.Богуцька, В.М.Овчаренко, Е.І.Огар, А.А.Бурячок, І.М.Кочан та ін.), аббревіатур (К.Л.Тронь, М.Г.Середюк, Л.М.Бойченко, Н.Ф.Клименко, Р.Микульчик, с. М.Климович та ін.). Функціонуванням композитів і юкстапозитів у художніх текстах цікавилися М.Т.Доленко, Л.П.Павленко, О.М.Рудь, Н.М.Журавльова, Н.М.Сологуб та ін. Стилiстичні можливості окреслених лексем у різних контекстах фрагментарно описано у розвідках О.Д.Пономарева, С. Я.Єрмоленко, О.С.Шевчук, І.М.Кочан, А.П.Коваль. Дослідники Т.А.Коць, О.А.Стишов, О.А.Мітчук, О.М.Турчак, Н.О.Попова, Л.В.Туровська, Л.М.Василькова й ін., досліджуючи лексику сучасних ЗМІ, принагідно звертають увагу на структурно-складні загальноживані одиниці, неологізми, запозичення, оказіоналізми. Нині з'являються роботи, в яких вивчаються складні лексичні утворення на основі англійської (С.С.Воробйова), французької (П.О.Чуча), німецької (Ю.Й.Мацкуляк) мов. Попри незаперечні теоретичні й практичні

напрацювання лінгвістики у вивченні цього явища, проблема складних слів у мові сучасної української літератури до сьогодні не є остаточно розв'язаною. Усе це надає нашій розвідці актуальності.

Матеріалом для дослідження обрано роман Ю. Андруховича «Дванадцять обручів», у якому особливу увагу слід звернути на складні слова, які є постійним джерелом поповнення загальномовного словника. Метою роботи є дослідження структурно-семантичних особливостей складних слів роману «Дванадцять обручів» Юрія Андруховича. Об'єктом дослідження обрано складні слова, що функціонують у мові роману Ю. Андруховича «Дванадцять обручів». Предмет дослідження розвідки є структура і семантика складних слів (іменників, прикметників, прислівників – всього 230 слів) у романі Ю. Андруховича «Дванадцять обручів».

Словоскладання – це ділянка словотвору, яка розгортається переважно в певному синтагматичному зрізі. В історичному плані словоскладання розглядається як перший ступінь творення складних слів; другим ступенем слугує основокладання. Складні слова поділяються на композити, юкстапозити й абрєвіатури. Аналіз функціонування композитів, юкстапозитів, абрєвіатур не викликає потреби в принципово новому перерозподілі одиниць між різними видами складних слів. Співвідношення таких слів у словниках і текстах виявилось усталеним: найбільша група серед таких слів – це слова-композити, друге місце за кількісним виявом належить юкстапозитам, після них фіксуються абрєвіатури. В сучасних текстах, особливо наукових, простежується помітне зростання юкстапозитів. Серед досліджуваних двокомпонентних складних слів композитів – 7,5%, юкстапозитів – 0,85%, абрєвіатур – 0,39%. Проведений аналіз юкстапозитів засвідчив: серед них кількісно переважають іменники-юкстапозити. Термінологічна *номінативність* іменників-юкстапозитів слугує для них визначальною номінативною ознакою. Її не можна вважати єдиною категоріальною ознакою тільки слова, бо така ознака властива й словосполученню: «цілий ряд словосполучень має риси лексичного поєднання» [1, с. 18].

Про словоскладання можна вести мову за умов, коли обидва елементи (їх може бути і більше) ототожнюються зі словами, кожне з яких позначає окремий предмет думки і не зовсім втратили свою попередню семантику. Ідіоматичність лексичного значення композита як властивість лексико-граматичної єдності слів виражається їхньою цільнооформленістю. Термін *цільнооформленість* іменників-юкстапозитів запровадив до наукового вжитку А.І.Смирницький. Автор не поділяє його розуміння цільнооформлені слова, яке обмежується оформленням усього слова в його другому компоненті. Переконаливішим видається погляд М.М.Шанського: відрізнювальна особливість юкстапозитів полягає у відсутності синтаксичних відношень між компонентами, в наявності одного основного наголосу, в закріпленні місцезнаходження компонентів і в смисловій єдності. Заслугове також на увагу й погляд В.В.Виноградова, який вважає, «що єдність слова створюється перш за все його лексико-семантичним стрижнем, який є спільним для всіх форм» [1, с. 20]. Саме тому критерій семантичної єдності є основною і обов'язковою ознакою іменника-юкстапозита.

У романі Ю. Андруховича «Дванадцять обручів» [2] було проаналізовано близько 80 складних іменників, які були утворені основокладанням, словоскладанням та абрєвіацією. Серед композитів було виділено сім типів. До

першого типу належать складні іменники (переважно чоловічого роду), мотивовані сполученням двох іменників з сурядним зв'язком: *звіроферма, житлоплоща, відеоапокліп*. Другий тип становлять іменники, мотивовані сполученням дієслова і залежного іменника з об'єктною функцією. Основоскладання, як правило, супроводжується суфіксацією другої основи. До таких похідних належать: а) іменники чоловічого роду: назви осіб за родом занять чи певними нахилами, рисами вдачі тощо: *сировар, лісоруб, пішохід, добродій, поетознавець, серцеїд, слідопит, сажотрус*; назви предметів, знарядь праці, приладів: *вогнегасник, газопровід, цементовоз, водоспуск, газомір*; б) іменники жіночого роду: назви знарядь праці, машин і виробничих процесів: *бензозаправка, птахорізка, цукроварня*; назви галузей – процесів виробництва, наук: *радіолокація*; назви осіб за родом занять чи певними нахилами, рисами вдачі тощо: *посудомийниця, добродійка*; в) іменники середнього роду, що позначають галузі наук, народного господарства, процеси виробництва: *паровозобудування, сортооновлення, димопускання, сновидіння*. Третій тип становлять іменники, мотивовані сполученням іменника з прикметником. Зв'язок між компонентами підрядний, відношення атрибутивні. Складання основ може бути чисте (*чорнослив, білотіл, жовтобрюх*), і ускладнене суфіксацією (*дрібнолісся, довгоносик, білокрівці, вітродвигун*). До цього типу належать клички, назви людей за зовнішніми ознаками й схожістю: *дурносміх, білоручка, сторожил*. Четвертий тип об'єднує іменники, мотивовані сполученням дієслова з залежним прислівником. Друга основа може бути безсуфіксною або суфіксальною: *вільнодум, гуртожиток, всюдихід*. П'ятий тип становлять іменники, мотивовані сполученням числівника з іменником. Числівникова основа поєднується за типом підрядного зв'язку словоформ інтерфіксом *-и-*. Складання основ супроводжується суфіксацією другої основи. До цього типу належать назви людей за родом занять і характерними ознаками оцінки їх праці тощо: *двотисячник, п'ятисотенниця*; назви предметів, періодів (часу, розвитку), соціальних, політичних та інших термінів, абстрактних понять: *двокасетник, століття, десятиліття, восьмирічка, двоєборство*. До шостого типу належать іменники, мотивовані сполученням іменника (переважно дієслівного походження) із залежним займенником. Якщо першим компонентом складного слова виступає займенник *сам*, то він набуває значення префіксоїда зі значенням: «дія, замкнена в самому предметі; певна ознака криється в самому процесі»: *самовбивця, самогубство, самогонка, самовислів, самокрутка, самозаглиблення, самоповтори*. Сьомий тип становлять іменники, мотивовані поєднанням іменника з дієслівною формою наказового способу. За цією моделлю утворилися іменники – загальні назви (*крутивус, мочиморда, разгуляйдуша, вертихвістка*).

Іменники, які творяться за способом словоскладання (юкстапозити), відрізняються від композитів тим, що їх словотворчою базою стають словосполучення прикладкового типу. Творення таких складних слів супроводжується процесом тісного зближення за семантикою двох компонентів і переростання в одне слово, наприклад: *поп-зірка, кар'єрист-цербер, підприємці-товаровиробники, відмінник-вундеркінд, віртуоз-гакер, крісло-каталка, маніяк-винахідник, броварі-анабаптисти, самовбивці-банкіри, вусань-архітектор, форд-аеростар, велетень-важковаговик, спортсмени-гірськолижники, стрибун-невдаха, вакуум-клінери, компакт-плеєри, міні-система, кафе-їдальня, шпигун-фотограф, газетяр-пролаза, попутники-спільники, авторитети-ідеологи, денді-бренді,*

маргінал-фенолог, партнер-австрієць, режисер-постановщик, котяра-муркотун, красень-легінь, істота-вамп, брати-волоцюги, нотар-алкоголік, черниці-василіянки, спільники-лікарі, дельта-планерист, замок-блискавка, горе-ловеласи, студентки-боржниці, конструктор-імперіаліст.

Абревіатури творяться головним чином на основі словосполучень прикметників з іменником або, рідше, від словосполучень іменник+іменник чи поєднання іменника з дієприкметником. Розрізняють три типи аббревіатур: складовий, змішаний та ініціальний. У романі нами було зафіксовано аббревіатури складового типу (*юннат, міськрада, райцентр*) та змішаного типу: *сантехніка, натурфілософ, культмасовик, спецслужба, держбезпека, газ вода, дурхата.*

Складні прикметники творяться способами чистого основоскладання і словоскладання, ускладненого суфіксацією. Можуть використовуватися різні основи, але найпродуктивнішими є іменникові словосполучення. Нами було зафіксовано близько 120 складних прикметників, серед яких можна виділити такі типи: 1) складні прикметники, утворені на основі іменниково-прикметникового словосполучення. Залежність між компонентами підрядна. Компоненти поєднуються за допомогою інтерфікса. Тип продуктивний, наприклад: *пшеничновусий, лісопильні, високогірний, рідкозубі, короткозорі, високогірні, машинописні, довгонога, повнолітня, високочолі, різночинні, повноцінні, чудодійний;* 2) складні прикметники, утворені поєднанням двох прикметникових синтаксично рівноправних основ. Компоненти з'єднуються за допомогою інтерфікса. Тип продуктивний, наприклад: *науково-пізнавальний, морально-політичний, побутово-предметні, лазерно-цифрова, санаторно-оздоровче, нервово-пералітичний, нав'язливо-голосна, амєбно-безформний, любовно-нетерплячий, примхливо-вразливе, несамовито-фатальне, науково-практичний, регулярно-притишений, внутрішньо-професуальне, розхристано-анархічний, сумлінно-сонетний, смертельно-зимній, історично-культурне, аматорсьько-аналітичний, осінньо-зимовий, твердокартонний, знаково-символічний, вузько-регіональна, вузько-партійна;* 3) складні прикметники, утворені поєднанням прислівникової та прикметникової, рідше дієприкметникової основ. Залежність між компонентами підрядна. Компоненти поєднуються між собою за допомогою інтерфікса. Тип продуктивний, наприклад: *новопризначений, багатозначний, мимовільна, довготривалий, новознайдена, короткотривала, навколобогемні, небагатослівна, навколовокзальне, високопосадовий, пізньоромантичні, новоутворений, малоуявний;* 4) складні прикметники, утворені від двох основ прикметників або основи прислівника і прикметника зі значенням кольору. Залежність між частинами сурядна або підрядна. Компоненти поєднуються за допомогою інтерфікса. Тип продуктивний. У словах цього типу перша частина може означати відтінок того кольору, який позначено другою частиною складного слова, наприклад: *жовто-чорні, червоно-жовте, різнокольорові, сіро-чорне, червоно-зелені, чорно-білі, сіро-біла, синьо-жовтувата, тьмяно-коричнева, темно-жовтий.* Сюди ж можна віднести й складні прикметники зі значенням якостей та їх додаткових відтінків: *гіркувато-солодкий, кисло-солоний, гірко-терпкий, жовтозубий, криваво-чорний, мертвотно-білий, тьмяно-болотяний, пудровато-білі, світлонепроникна, блідо-борошніста, золотисто-хвилястий, насичено-синя, вогненно-фіолетовий, сіроокий, чорношкірий;* 5) складні прикметники, першим елементом яких є числівник, другим – іменникова основа,

ускладнена прикметниковим суфіксом. Залежність між компонентами підрядна. Тип продуктивний, наприклад: *тригодинна, двокімнатна, сорокарічний, чотирирічна, двострофові, шестигодинна, п'ятирічна, двадцятилітні, двостатевий, шістнадцятиразовий, двогодинне, сімнадцятилітня, вісімнадцятирічна, стовідсоткова, десятитисячолітня, чотиригодинний, двадцятидвохрічний, п'ятистоповий, двосторонні, чотириярусна*; 6) складні прикметники, першою частиною яких виступає займенник, а другою – прикметникова або дієприкметникова основа. Залежність між компонентами підрядна. Тип продуктивний, наприклад: *самвидавних, тогорічні, цьогорічна, самовбивче, самогонний, осамотілий*; 7) складні прикметники, утворені поєднанням двох іменникових рівнозначних за змістом основ з додаванням до другої частини суфікса відносного прикметника. Зв'язок між компонентами сурядний, наприклад: *побутово-предметні, лазерно-цифрова, техніко-економічний*. Тип продуктивний; 8) складні прикметники, що утворюються сполученням іменникової та прикметникової або дієприкметникової основ. Поєднання компонентів відбувається за допомогою інтерфікса. Зв'язок між компонентами нагадує керування. Наприклад: *дивовижні, зловісний, вислозаций, злощасний, видозмінений, чортонільський*; 9) це складні прикметники, що утворюються поєднанням іменникової та дієслівної основ. Наприклад: *лісорубська, машинописні, доморослі, чудодійний, доброзичлива, смертоносна, світлонепроникний, куленепробивна, лісотильні, вогнепальна, злочинний*; 10) складні прикметники, що утворилися на основі прийменникових сполучень займенника та іменника з суфіксацією іменникової основи. Наприклад: *тогорічні, післяопераційне, повсякденний, потойбічний*. Цей тип прикметників непродуктивний у сучасній українській мові.

Складним прислівникам у романі Ю. Андруховича «Дванадцять обручів» властиві два продуктивні способи словотворення – юкстапозиція і складносуфіксальний (нами було проаналізовано 30 прислівників). Композиція основ у прислівників має нерегулярний характер, відзначається особливостями, що вказують на її периферійність серед інших способів прислівникового словотворення. Словотворчим структурам юкстаполітизмів у цій частині мови притаманні повторення тих самих (*ледь-ледь*) або дещо видозмінених слів/словоформ (*міцно-преміцно*), а також поєднання різних слів (*вибухово-несумісно, багатослівно, мимоволі, різнобічно*). Позиція одного компонента щодо іншого в слові здебільшого стала. Проте засвідчені випадки, коли компоненти юкстаполітизму можуть змінювати позицію в слові без зміни його значення: *так-сяк, сяк-так*. Семантична характеристика прислівників-юкстаполітизмів виявляє їх орієнтацію на підкреслення невизначеності /визначеності місця, часу, способу, підсилення цих ознак або їх заперечення. Так, невизначеність місця властива семантиці прислівників *будь-якої, хтозна-куди*. Зрідка вона супроводжується ще запереченням невідомого місця: *куди-інде* (куди-небудь в інше місце). Називання визначеного, певного місця для прислівникових юкстаполітизмів менш характерні: *онде* (3. На певній відстані або поблизу чого-небудь; там, отам); *тут-таки* (1. Ось тут; у цьому місці). Підкреслення часової невизначеності становить основу значень складних прислівників типу *абиколи, вряди-годи*. Підкреслення визначеного щодо якогось моменту часу властиве прислівникам *насамперед* (перш за все, передусім, найперше); *насамкінець* (під кінець, на завершення всього). Невизначеність способу

дії притаманна юкстапозитам *бозна-як* (невідомо як); *будь-як* (як-небудь, недбало, абияк). Подекуди невизначеність способу дії поєднується в семантиці і прислівникових юкстапозитів з вказівкою на обов'язковість виконання дії: *чимшвидше, повсякдень, самозабутньо, чимраз*. Частина прислівників-юкстапозитів окреслює сам спосіб дії: *вочевидь, навдивовижу, сміховинно, споконвіку, нашвидкуруч, тимчасова, навспак*. У семантиці деяких аналізованих слів співіснують значення, що вказують на невизначеність способу дії *хтозна-як* та інтенсивність, силу вияву яких-небудь ознак *хтозна-як*. Нечисленну групу утворюють юкстапозити, що заперечують наявність будь-якої кількості (*анітрохи, аніскільки*), можливість виконання розгортання ознаки в будь-якому місці (*аніде, анікуди*), часі (*аніколи*), будь-яких умов (*анізащо*). Такі юкстапозити виражають не тільки певне заперечення, а і його підсилення.

Підсилення значень того самого часу, місця, способу здебільшого характерне для юкстапозитів, у складі яких повторюються ті самі або дещо змінені слова (словоформи). Серед локальних прислівників трапляються слова, що вказують на далеку відстань (*ген-ген*), час (*споконвіку*), спосіб (*зрештою-решт, трохи-потроху*). Зрідка підсилення того самого значення є причиною поєднання в одному юкстапозиті синонімічних прислівників на зразок *часто-густо*. Такі прислівники значеннєво споріднені і з суми їх значень складається підсилене спільне значення юкстапозита. Виділяється кілька юкстапозитів з першим компонентом *чим-*, що вказує на посилення, наростання ознаки, якості, кількості, часу, вираженої другим компонентом слова: *чимраз, чимшвидше, чимдуж*. Композиція основ у прислівників має ряд характерних ознак, серед яких виділяються: поєднання основ без сполучної голосної: *горілиць, насамкінець, навсібіч, чимраз, вочевидь, повсякдень, нашвидкуруч, чимшвидше, потойбіч, тимчасова*; варіативність обох основ у слові: *більш-менш, тут-така, все-таки, вряди-годи, просто-таки*; сполучення з іншими способами морфологічного словотворення: *немилосердно, кінематографічно, різнобічно, несамохіть, самозабутньо, недобррозичливо, сміховинно, навдивовижу, добровільно*; сполучення першої основи з усіченою другою у прислівниках супроводжується використанням інтерфіксів *о, і*: *багатослівно, праворуч, ліворуч, водночас, силоміць, добровільно, споконвіку*.

Отже, виражальні можливості художнього слова безмежні. Складні слова в романі Юрія Андруховича є лише часточкою цього безмежжя. Вони розкривають можливості художньої мови і, зокрема, індивідуального стилю у створенні нових словесних образів.

Література

1. Азарова Л. Є. Складні слова в українській мові: структура, семантика, концепція «золотої» пропорції: [монографія] / Л.Є.Азарова. – Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2000. – 222 с.
2. Андрухович Ю. Дванадцять обручів / Юрій Андрухович. – К.: Критика, 2007. – 275 с.
3. Головин В. Г. Префиксоиды имен прилагательных / В. Г. Головин // Исследования по русскому и славянскому языкознанию. Труды Самаркандского гос. ун-та. – Самарканд, 1976. – Вып. 299. – С.190.

4. *Городенська К. Г.* Структура складних іменників у контексті семантичного синтаксису/ К.Г.Городенська // Мовознавство. – 1988. – №3. – С.27-34.

5. *Клименко Н. Ф.* Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові / Н. Ф. Клименко. – К.: Наукова думка, 1984. – 252 с.

Т. И. Крупенёва,

Южноукраинский национальный педагогический университет им. К. Д. Ушинского, кафедра украинской филологии и МОСД

ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ СЛОЖНЫХ СЛОВ В РОМАНЕ Ю. АНДРУХОВИЧА «ДВЕНАДЦАТЬ ОБРУЧЕЙ»

В статье рассмотрены структурно-семантические особенности сложных слов в романе Юрия Андруховича «Двенадцать обручей». Исследованы основные типы образования сложных имён существительных, прилагательных и наречий.

Ключевые слова: сложные слова, композиты, юкстапозиты, аббревиатуры, словообразование.

T. I. Krupenyova,

K.D.Ushinsky Southern Ukrainian National Pedagogical University, Ukrainian Philology Department

OPERATION OF COMPOUND WORDS IN YURI ANDRUKHOVYCH'S NOVEL «TWELVE RINGS»

Word formation is one of the richest sources of language vocabulary replenishment. It is organically connected with the living processes of language. The formation of compound words in Ukrainian language by adding bases and coherent words proved especially productive in the last decade. This is because in many communication situations there is really a need to express two ideas with one token, in short. Compound words are divided into composites jucstaposition and abbreviations. Analysis of composite jucstaposition and abbreviation functinino make need of fundamentally new units redistribution between different types of compound words. Value of words in dictionaries and texts was proved established: the largest group among these words is composite words, second place for the quantitative expression belongs to jucstaposition after them are abbreviations. In Yuri Andrukhovych's novel «Twelve Rings» 80 compound nouns, were analyzed which were formed by base assembling, compounding and abbreviations. Among the composites allocated seven types were. Nouns that are created by compounding (jucstaposition) differ from composites that their word-formation base are phrases serial type. Creation of compound words is accompanied by a close encounter on the semantics of two components and development into a single word. Abbreviations are created mainly based on combinations of adjectives with nouns or, less frequently, by combinations of noun + noun or noun+ participle combination. Compound adjectives are created by clear base and word assembling and complicated by suffixes. Various bases

may be used, but the most productive are noun phrases. Two ways of word assembling is inherent for compound adverbs in the novel – juxtaposition and compound-suffixal. Base composition in adverbs has irregular nature, is indicated by features of peripheralism among other ways of adverbial word formation.

Thus, compound words in the Yuri Andrukhovych's novel reveal the possibilities of artistic language and, in particular, individual style in creation of new verbal images.

Key words: complex words, composites, juxtaposition, abbreviation and word formation.

УДК 821. 161. 2. 09 «18»: 811. 161. 2' 373. 422

Л. Б. Мельник,

к. філол. н.,

Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І.Франка,
старший викладач кафедри української мови

СОЦІАЛЬНА ДІЙСНІСТЬ КРИЗЬ ПРИЗМУ АНТОНІМІЇ У ТВОРАХ ФЕДОРА ЗАРЕВИЧА (НА МАТЕРІАЛІ ПУБЛІЦИСТИЧНОЇ ТА ПРОЗОВОЇ СПАДЩИНИ МИТЦЯ)

На матеріалі публіцистичної та прозової спадщини західноукраїнського письменника і журналіста Федора Заревича простежено антонімію як лексичну категорію, що завдяки своїм широким стилістичним можливостям розкриває соціальну дійсність II половини XIX століття.

Ключові слова: антонім як художньо-зображальний засіб, народовці, система опозицій, контрастна характеристика.

Розуміння змісту висловлювання залежить не тільки від знання мови, а й від уміння експлікувати імпліцитний смисл, який міститься у цьому висловлюванні та безпосередньо співвідноситься із ситуацією. Одним з питань, що стосуються взаємозв'язку мови та мислення, є питання відображення мовної картини світу різними мовними засобами. Антоніми, виражаючи протилежні значення і поняття, якраз відносяться до словникових одиниць, що забезпечують точність, глибину, дієвість думки, використовуються з метою привнесення додаткового смислу зіставлення, контрастного порівняння, прихованого заперечення і досягнення ефекту парадоксальності.

Антонімію як лексико-семантичне явище досліджувало багато вітчизняних мовознавців: Л.А. Булаховський, Л.М. Полюга, Л.А. Лисиченко, Н.В. Журавель та ін. Одним із важливих питань цих досліджень є питання про класифікацію антонімів за характером протиставлення. Зауважимо, що поділ антонімів за типологічними ознаками перебуває і досі в полі зору науковців.

Об'єктом нашого дослідження є особливості мови представника західноукраїнського письменства XIX століття Ф. Заревича, зокрема його публіцистичних статей та редагованих ним друкованих матеріалів у журналі «Вечерниці» та газеті «Русь», а також прозових творів митця («Хлопська дитина»,